

berømte politik over for Judæa, og endelig tager Mørkholm i slutkapitlet syrerkongens østpolitik op til en suveræn behandling, hvorunder han eftertrykkeligt tager livet af Tarns og Altheims hypoteser om Antiochos' vidtflývende antiparthiske planer.

Efter at have fulgt de forskellige sider af Antiochos IV's virke gør Mørkholm i bogens konklusion regnebrættet op for denne konge. Han slår fast, at Antiochos hverken var gal eller genial, men i og for sig ret almindelig – og dermed også mindre spændende, end de fleste forskere tidligere har antaget. Og selv om Mørkholm nok til tider er vel tilbøjelig til at frakende sin »helt« alle mulige excesser, virker hans Antiochos-billede i det store og hele overbevisende.

Mørkholms værk er især bemærkelsesværdigt ved sin intensive udnyttelse af det numismatiske materiale til belysning af Antiochos IV's kongetid, og det får først og fremmest sin videnskabelige værdi gennem inddragelsen af de vigtige resultater, forfatteren er nået frem til i de tilknyttede afhandlinger. Bortset herfra indeholder »Antiochos IV of Syria« ikke så forfærdelig meget nyt om den i forvejen stærkt omdebatterede syrer-konge; men derfor er det alligevel en særdeles værdifuld herskerbiografi. Den rager ved sin grundighed, klarhed og gennemført forsigtige kritik højt op over alle sine forgængere og skulle have gode chancer for at blive stående som standardværket om Antiochos IV.

RUDI THOMSEN

THORSTEN ANDERSSON: Svenska Häradnamn. Nomina Germanica. Arkiv för germansk namnforskning, utg. av Jöran Sahlgren, 14. Lund 1965. 397 s. 50 sv. kr.

Kærnen i denne svenske disputats er en indgaaende analyse af herredsdannelsen i Östergötland, men samtidig behandler den udførligt det nordiske herreds oprindelse i sin helhed. Forf. er navneforsker, og følgelig er den sproglige behandling af herredsnavnene overalt det grundlæggende. Hele det middelalderlige materiale fra Sverige (incl. de skaanske landsdele) er samlet og indordnet i en herredsnavnenes typologi ud fra konstruktionsformer og begrebsindhold. Forf. er fortrolig med dansk herredsforskning og medinddrager stadig de danske herreder i sine undersøgelser. Der er saaledes fremlagt et stort og veldisponeret grundlag for herredsdannelsens problembehandling. Forf. vil imidlertid ikke nøjes med den sproglige analyse. Det er hans tese, at de varierende navnetyper repræsenterer tilsvarende forskelle i den faktiske herredsdannelse. Særlig vægt lægger han paa en sondring mellem, hvad han kalder »oprindelige bygdenavne« og »primære herredsnavne« – mellem herreder, der i de ældste belæg er rene bygdebetegnelser (Fjäre, Kind), men siden forsynes med et efterhængt -herred, og andre, der allerede i ældste forekomst har -herred som et integrerende led i benævnelsen, mens første led normalt er typiske landsbynavne eller lokalitetsbetegnelser (Ingelstad-h., Höks-h.).

Sprogligt er denne tvedeling evident for landskaberne øst for Øresund, men for de ældre herredsomraader vest for Sundet er den meningsløs, da -herred praktisk talt undtagelsesløst er føjet til i ældste kendte benævnelse, for Sjælland allerede i 1085 og for de to vestlige »lande« som helhed i Kong Valdemars

Jordebog 1231. (En undtagelse er det jyske *Hwet* i KVJ, først i 1350 *Hwetboheret*. Forf.s henvisning til en provst »de Hane« i 1253 er uden relevans til herreds-institutionen, da pavebrevets to andre nævnte provster betegnes »de Wenlesuel« og »de Thuid«. KVJ har *Hanøheret*). Mere betænkelig er anvendelsen af ordet »primær«, naar der argumenteres for, at herredsnavnet saa at sige afspejler herredets faktiske struktur. Fremstillingen forekommer her uklar og flimrende med umærkeligt glidende overgange fra det formelle til det reale; men en dansk historiker maa i hvert fald tage afstand, naar forf. konkluderer, at herredsinddelingen fortrinsvis udgør et system af »artificielt skapade distrikt«, eller at den »inte huvudsakligen återspeglar en självvuxen bygdegruppering utan är resultatet av en uppifrån på administrativ väg genomförd indelning« (s. 168). En saadan opfattelse, der synes at bero paa en uheldig generalisation eller tilbageslutning fra den – trods forf. – meget sene herredsdannelse i Östergötland, maa betragtes som historisk urealistisk. For de ældre herredsomraader synes præmisserne snarere at føre frem til en modificeret bygde-teori; polemikken mod Johs. Steenstrup og Sv. Tunberg virker til tider unødigt skarp og mod deres efterfølgere delvis misvisende. Forf. har sikkert ret i, at herredet ikke er en simpel videreførelse af gamle bygder, men næppe i at benægte disse som det normale udgangspunkt for herredsdannelsen. Vil man trænge ind i herredsdannelsens problematik, maa man imidlertid starte ikke i de sekundære herredsomraader, men i de primære, dvs. i det gammeldanske omraade. Her er det klart, at herrederne paa Øerne i stor udstrækning svarer til gamle bygdekærner; for Fyn gælder det endda alle 13 herreder uden hensyn til navnetype. Hvad Jylland angaar kompliceres sammenhængen af de store sysselbygder, men baade her og i Skaane kan meget forklares ved naturlig spaltning af større bygder, især naar man opererer med bebyggelsescentre og ikke med herredsgrænser, der længe holdt sig flydende. Forf. berører heller ikke aarsagen til herredsdannelsen, men taler alene om et ubestemt administrativt diktat. Fra hvem? Kongen? I det danske omraade tyder intet paa central dirigering; herredsinddeling synes indført til forskellig tid i de enkelte »lande«, i Sjælland før 1085, i Skaane efter, og nydannelser og spaltninger forekommer baade før og efter Kong Valdemars Jordebog. Derimod maa der være stillet krav, der har gjort lokale omdannelser naturlige; det har næppe været en bedre tingordning, som forf. antyder, men snarere en af de nye funktioner, der knyttedes til herredet, ydelsen og fordelingen af de præstationer, der knyttedes til ledingsvæsenet og eventuelt til det kongelige nathold, dvs. pligten til at underholde kongen og hans følge under rejse rundt i landet.

De her fremførte afvigende synspunkter skal imidlertid ikke overskygge bogens store fortjenester m.h.t. forhold, der er snævert knyttet til de navnehistoriske analyser.

AKSEL E. CHRISTENSEN

SIDNEY L. COHEN: *Viking Fortresses of the Trelleborg Type*. København, Rosenkilde og Bagger, 1965. 104 s. 22 plancher. 31,50 kr.

Internationalt har den danske Trelleborg-forskning ikke hidtil været placeret efter fortjeneste. Det er hovedfortjenesten ved ovennævnte bog, at den noget